

М. Г. Гончарук, Д. П. Музиченко

Бронепоїзд

БРОНЕПОЇЗД – броньований рухомий залізничний потяг, призначений для ведення бойових дій у системі залізничних доріг; військовий підрозділ, що складається з бойової частини і технічної бази. Бойова частина Б. часів нац.-визв. змагань 1917–21 в Україні – бронепаровоз (серій. паровоз, захищений бронєю), розташ. всередині потяга; попереду й позаду розміщувалися бронеплощадки (броневагони), до яких чіпляли кілька контрол. платформ (для попередження підриву Б. на мінах і фугасах). Платформи слугували також для перевезення ремонтно-відновлювал. матеріалів. Бронеплощадки влаштовували і на великовантажних 2- й 4-вісних платформах, де монтувалися броньовий корпус із 4–8 кулеметами, встановл. на бортах і в обертових баштах, 1–2 гармати, прилади для прицілу під час стрільби і спостереження, засоби зв'язку тощо. База складалася з паровоза і 3–4 пасажир. і товар. вагонів, під час бою рухалася за Б. поза межами досяжності вогню противника. Призначалася для розміщення штабу, відпочинку особового складу (формувався з робітників-залізничників) і зберігання боєприпасів. Для відновлення зруйнов. шляхів Б. у своєму складі мали платформи зі шлях. матеріалами, шпалами, кріпленнями. Перед боєм усі елементи бойової частини міцно з'єднували, що давало змогу Б. долати незначні пошкодження на залізнич. шляху. Прототипи Б. (паровоз і металеві високобортові платформи для перевезення вугілля, на яких розташ. гармати) було застосовано проти кавалерії під час громадян. війни 1861–65 у США. Перші Б. використані 1871 франц. армією під час облоги Парижа, згодом англ. військами в англо-бурській війні 1899–1902. Ці Б. склалися з вагонів двох типів: відкритих і з дахами. Використовували звич. вагони з бортами, які виготовляли зі сталевих листів з амбразурами або ж обшивали сталевими листами товщиною 6,3 мм з отворами для стрільби з рушниць і гармат. Паровоз прикривали сталевими канатами або обшивали сталевими листами. Бойову рубку командира розташовували у тендері паровоза. Б. фарбували під колір місцевості, як паливо використовували бездимне вугілля. Для огляду місцевості – спец. спостережні башти й навіть повітряні кулі, які прикріплювали до Б. тросом. В англо-бурській війні використовували Б., пристосовані для руху по звич., нерейкових дорогах. У Росії Б.

з'явилися на поч. 20 ст. Підчас 1-ї світової війни Б. використовували армії Німеччини, Австро-Угорщини, Росії, Франції, Італії. Застосовували також окремі рухомі одиниці – броне-дрезини. 1918–20 використовували легкі Б., оснащені кулеметами й артилерією малого калібру (призначалися для боротьби з відкрито розташ. живою силою та кулеметами ворога), й важкі Б. (мали одну бронеплощадку з двома 76-мм гарматами, другу – з двома 107-мм або 122-мм гарматами для вогневої підтримки військ). До жовтня 1919 використовували й т. зв. бліндовані поїзди (з деревоземляним захистом бортів), виготовлені в залізнич. майстернях. Широко застосовували й бронелетучки – 1 бронеплощадка, 1–2 контрол. платформи, кілька вагонів. До жовтня 1920 у Червоної армії було 103 Б. У 1930-х рр. розвиток авіації та бронетанк. військ зумовив зменшення значення Б. їх використовували епізодично для вогневого ураження противника, оборони мор. узбережжя, охорони залізнич. комунікацій у тилу. Під час 2-ї світової війни Б. використовували на рад.-нім. фронті обидві сторони. Кілька Б. зводили в дивізіон. На поч. війни в діючій армії був лише 1 дивізіон Б. Для прикриття важливих залізнич. вузлів і станцій від повітр. нападів у військах ППО використовували 200 Б., озброєних зеніт. установками й кулеметами. Б. брали участь в обороні Ленінграда, Севастополя, в битві за Кавказ. В Україні, з її оборонною воєнною доктриною та широко розвиненою залізнич. інфраструктурою, застосування Б. – виправдане й необхідне. Б., обладнані танковими, артилер. баштами з гарматами, зенітно-ракетно-артилер. установками, реактив. установками залпового вогню, протитанк. засобами та наявним механізованим десантом, можуть використовуватися як потужний і мобільний резерв командування оператив. і стратег. об'єднань та як складова резерву Верховного Головнокомандувача.

Бібліографічний опис:

Бронепоїзд / М. Г. Гончарук, Д. П. Музиченко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2004. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-36298>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).